

УДК 728.1

В.П.Король

ЕСТЕТИЧНА ДОСКОНАЛІСТЬ ЖИТЛА

Естетична досконалість житла має глибоке історичне національне та регіональне коріння. Змінювались епохи, типи житла та способи будівництва. Однак людина турбувалась не тільки про утилітарні якості середовища проживання, а й про її красу. Ця естетична потреба залишила глибокий слід в безіменній архітектурі народного житла та в житлових будинках знаних зодчих. В архітектурі житлових будинків більше, ніж в інших признаках, віддзеркалюються естетичні ідеали, смаки і навіть філософія життя свого часу. Тому житло вважається самою значною сферою прояву художньої свідомості як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Інший аспект естетичного сприйняття житлового середовища пов'язаний з тим, що людство 90% терміну становлення провело в природному середовищі, де житло являлось продовженням цього середовища і в процесі еволюції, звикло до нього, обожнювало його, вчилось у нього, в деякій мірі копіювало його. Однак за останню чверть минулого тисячоліття положення жителів міст докорінно змінилось. Урбанізація привела до формування штучного середовища, кардинально відмінного від природного. Особливо різко візуальне середовище міст Радянського Союзу (в т.ч. і Українських) помінялось за останні 50 років XX століття, де естетична функція втратила своє значення взагалі із-за індустріалізації будівництва. Індустріалізація прородила монотонну невиразну забудову. Методи будівництва вступили в протиріччя з візуальним і тим більше художнім сприйняттям міських утворень. Виявився грубо порушеним зв'язок з національним та регіональним корінням естетики житла. Зрине середовище міст відрізняється від природного та, як правило, знаходиться в протиріччі з законами зорового сприйняття.

В сучасній проектній практиці житлове середовище подається як ієрархічно побудована система, яка охоплює сферу від звичайних побудованих речей до поселення в цілому, з розгалуженою системою вимог – мікроклімат, антропометричність, функціональність, безпечність, зручність, доцільність житла тощо.

Для того щоб об'єднати всі розглянуті вище вимоги до житла в цілісний організм – будинок, комплекс будинків, місто, придати їм необхідну емоціональну виразність архітектор повинен оволодіти мистецтвом композиції.

Різноманітні вимоги (в т.ч. і естетичні), що пред'являються до житлової архітектури інколи входять в протиріччя між собою. Так, наприклад, задумане об'ємно-просторове рішення не вписується в існуюче середовище,

функціональне зонування не відповідає вимогам інсоляції чи акустичному режиму; бажання створити житловий простір квартири, що реагує на різні потреби, тобто без проміжних опор ускладнює конструктивне рішення, та збільшує вартість будівлі і т.д. Задача композиції – примирити всі протиріччя. Адже один і той же будинок може бути вирішеним різними композиційними прийомами. Майстерність архітектора і полягає в тому, щоб знайти найкращий з них. В цьому важливу роль грає талант та інтуїція здочого.

Разом з тим, щоб оволодіти майстерністю композиції, архітектору необхідно знати її закономірності, котрі являються основою архітектурної грамоти (рис. 1.).

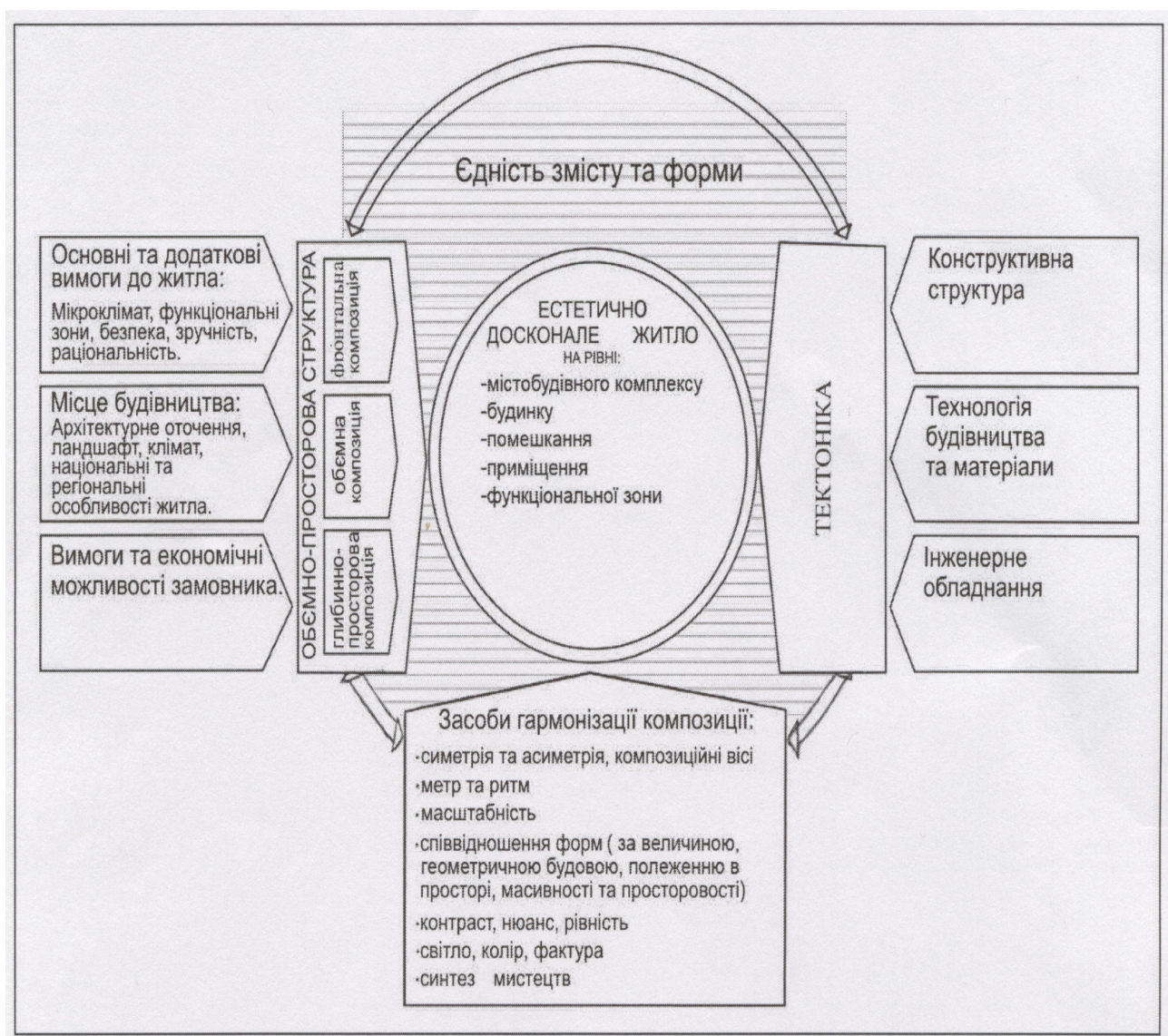

Рис. 1. Модель формування естетично досконалого житла.

Закономірності, що вивчаються в теорії композиції, називають категоріями або елементами композиції. До цих категорій відносяться:

- об'ємно-просторова структура;
- тектоніка;
- засоби гармонізації.

Об'ємно-просторова структура створення просторового середовища для життя людей являється головною рисою, що відокремлюють архітектуру з поміж інших мистецтв. Різні життєві функціональні процеси потребують різного визначеного простору. Тому об'ємно-просторову композицію, що виростає на основі вирішення функціональних задач, будують з середини зовні – форма будівлі чи комплексу залежить від внутрішнього простору. Разом з тим навіть для однакових за призначення будинків не існує одного обов'язкового вірного для всіх випадків об'ємно-просторового композиційного вирішення.

Великий вплив має конкретне місце розташування житла – містобудівні умови, архітектурне оточення (історичне середовище чи новий район), ландшафт, клімат. Вибір об'ємно-просторової структури знаходиться в залежності від будівельної техніки та технологій будівництва, економіки. Важливе значення має врахування національних та регіональних особливостей естетики житла.

Об'ємно-просторова структура та тектоніка – головні первинні категорії архітектурної композиції безпосередньо пов'язані з функціональною орієнтацією та конструктивною побудовою житла. Ці дві взаємопов'язані категорії – простір та формуюча його оболонка – в архітектурних формах нероздільні.

Архітектор, створюючи архітектурну форму та будуючи житло, використовує засоби гармонізації об'ємно-просторової форми, які ми лише перерахуємо:

- симетрія та асиметрія, композиційні вісі;
- метр та ритм;
- пропорції;
- масштабність;
- співвідношення архітектурних форм (по величині, по геометричній будові, по положенню в просторі, по масивності та просторовості);
- контраст, нюанс та рівність;
- світло, колір, фактура;
- синтез архітектури з монументальним та прикладним мистецтвом.

Всі категорії та засоби композиції житлового простору тільки умовно можуть розглядатись ізольовано один від одного. В дійсності всі ці властивості форми не виступають в чистому вигляді, всі вони взаємопов'язані і, проявляючись в самих різноманітних співвідношеннях впливають одна на одну,

створюючи різні варіанти цих співвідношень, архітектор може міняти емоційну виразність форми в залежності від своїх замислів.

Основним законом теорії композиції являється закон єдності змісту та форми архітектурного середовища. Якщо є єдність, то є і цілісність композиції, немає єдності – немає композиції. Пошуки єдності композиції житлового простору на всіх його ієрархічних рівнях (від функціональної зони до населеного пункту) з урахуванням всіх вимог до житла (мікроклімат, необхідні функціональні зони, безпека проживання, раціональність) та використовуючи композиційні засоби вдосконалення естетичних якостей житла – професійна задача архітектора. Рівень естетичної досконалості житла в значній мірі залежить від рівня професійних знань та майстерності архітектора.

Література

1. Основы архитектурной композиции и проектирования. Под ред. А.А. Тица. – К.: Вища школа, 1976. – 256 с.
2. Король В.П. Архітектурне проектування житла. – К.: Фенікс, 2006. – 206 с.

Анотація

Розглядаються питання композиції житлового простору на всіх його ієрархічних рівнях з урахуванням вимог до житла.

Аннотация

Рассматриваются вопросы композиции жилого пространства на всех его иерархических уровнях с учетом требований к жилищу.